

سومین کنفرانس بین المللی پژوهش های کاربردی در مهندسی سازه و مدیریت ساخت دانشگاه صنعتی شریف - تیر ۱۳۹۸

بررسی عملکرد و رفتار عناصر سازه ای در خانه های سنتی ترکمنی (اوی)

آرش زارع، میترا بیات

1- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری ، دانشکده هنر و معماری، یزد دانشگاه یزد، شهر بجنورد،
استان خراسان شمالی

2- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری ، دانشکده هنر و معماری، یزد دانشگاه یزد، شهر الیگودرز،
استان لرستان

:

arashzaretyphoon@gmail.com

خلاصه

ضعف های سازه های مدرن امروزه بر کسی پوشیده نیست، ولی با این حال اکثر ساختمان ها در ایران با سازه فولادی و بتنی اجرا می شوند. در عین حال که انرژی زیادی صرف تولید آنها می شود، بعد از 50 سال چیزی بیش از نخاله ساختمانی از خود به جای نمی گذارند. با این حال مبنای اصلی طراحی ما همین سازه ها هستند، تا روزی که تکنیکی جدیدی در آن سوی دنیا اختراع شود و با جدیت آن تکنیک را در ساختمان هایمان به کار ببندیم. در حالی که اگر به تکنیک های سازه ای بسیار پیشرفته که در سرزمین خودمان بازنگری ژرفی داشته باشیم، متوجه قابلیت های نهفته در این تکنیک ساخت می شویم. در آن صورت به جای تقلید صرف از تکنیکی که به این زمینه هیچ ارتباطی ندارد، سعی در ارتقاء سازه ای که برخاسته از همین زمینه بوده و هزاران سال مورد استفاده قرار گرفته، داریم. در این مقاله به روش کتابخانه ای، اطلاعاتی درباره اجزای سازه "اوی" (آلاچیق ترکمن)، نحوه برپا کردن و برچیدن آن، تهیه کرده ایم. سپس با روش تحلیل محتوا به بررسی تکنیک های ساده ای که در برپا کردن و برچیدن اوی، و تاثیر عملکرد درست هر یک از عناصر سازه ای در انتقال نیرو ها می پردازیم. امید است که با معرفی و بررسی این سازه ها گامی در جهت ارتقاء دانش سازه ای کشور برداریم.

کلمات کلیدی: سازه سبک، خانه های ترکمنی، معماری بومی، رفتار سازه ای

مقدمه

ایلات چادر نشین و دامدار، متناسب با نوع معیشت و شرایط جغرافیایی و اقلیمی خاص و فضایی که در آن زندگی می کنند، مجبور به استفاده از مساکن متحرک می باشند که نه تنها برپا کردن و برچیدن آن آسانست بلکه در مقابل عوامل جوی نیز از استحکام قابل توجهی برخوردار می باشند. (شریعت زاده، 1362).

ترکمن های دامدار ساکن ایران از آلاچیقی استفاده می نمایند که آن را "اوی" می نامند؛ که در حقیقت کوچکترین واحد اجتماعی ترکمن ها یعنی یک خانواده ترکمن را در خود جای می دهد. (شریعت زاده، 1362)

"اوی" ها بر مبنای مدت استفاده "قره اوی" و یا "آق اوی" نیز نامیده می شوند. "آق اوی" یا خانه سفید، آلاچیقی است که به علت تازه و نو بودن از نمدهای پشمی سفید برخوردار بوده و نمایی سفید و روشن داشته به آن آق اوی یعنی خانه سفید می گویند. اما به مرور زمان که داخل آن به علت روشن بودن اجاق، نمدهای پوششی سفید با دود سیاه می شود آن را «قره اوی» یعنی خانه سیاه گویند.

"اوی" از دیرباز مسکن ترکمن ها بوده است زیرا علاوه بر اینکه به بهترین وجه پاسخگوی نیاز های زندگی کوچ نشینی آن ها است در اندک مدتی نیز برپا و برچیده می گردد (شریعت زاده، 1362) باشد.

گفته ها و نوشته ها در کتب تاریخی حاکی از آن است که آلاچیق های ترکمن در سال 278 ه.ق در ماوراءالنهر و خراسان وجود داشته اند، (معطوفی، 1383) و تا دوره تخته قاپو شدن توسط رضا خان، ساخت آلاچیق رایج بوده است. (کریمی، شهپوری، 1394) در حال حاضر فقط تعدادی